

انتخابات و مسئولیت‌های اجتماعی در قرآن

مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی

انسان طبیعتاً موجودی اجتماعی است و بر خلاف سایر موجودات علاوه بر خود نسبت به سرنوشت و وقایع مرتبط با جامعه نیز حساس است و نمی‌تواند بی‌تفاوت باشد، هرچند که در تشخیص دچار اشتباه گردد و در سرنوشت ناگوار یک جامعه نقش ایفاء نماید.

از منظر اسلام نیز انسان علاوه بر وظایف فردی، وظایف اجتماعی دارد و در قبال جامعه مسئول است و باید در آخرت نیز پاسخگوی کنش‌های اجتماعی خود باشد؛ پیامبر(ص) فرمودند: «أَلَا كَلُّكُمْ رَاعٍ وَ كَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ»؛ بدانید هر کدام از شما مسئول هستید و درباره افرادی که به سخن شما گوش می‌دهند بازخواست خواهید شد؛^۱ لذا افراد علاوه بر حیطه شخصی در حیطه نفوذ خود به نسبت جایگاهی که دارند به عنوان عضو یک خانواده یا مدیر یک اداره یا رئیس یک سازمان و ... سطح مسئولیتشان متفاوت می‌شود و با افزایش سطح نفوذ میزان مسئولیتشان هم افزایش پیدا می‌کند.

بنابر این مشارکت در تعیین سرنوشت نه فقط یک حق بلکه تکلیفی شرعی و عقلی است، همچنان که در قرآن می‌فرماید: «... خداوند بر آن نیست که نعمتی را که به قومی عطا کرد تغییر دهد تا وقتی که آن قوم حال خود را تغییر دهند»^۲ یعنی اراده تغییر باید از ناحیه مردم باشد و الا خداوند جامعه ایستایی را که دست بر روی دست بگذارد اصلاح نخواهد فرمود پس روش ایجاد اصلاح و تغییر در وضعیت، در نظام مبتنی بر مردم سالاری، شرکت فعال در انتخابات است.

از سوی دیگر مردم در سیاست‌های خرد و کلان کشور نظراتی دارند که امکان به کارگیری آن تنها از طریق شرکت در انتخابات است؛ در واقع شرکت در انتخابات مشاوره دادن مردم به نظام در خصوص نحوه اداره کشور است؛ خداوند در بیان مومنینی که استحقاق بهشت دارند خصوصیات را بیان می‌

۱- إرشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۸۴.

۲- انفال؛ ۵۳.

فرمایند که یکی از آنها مشورت در امور است: «وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ»^۳.

لازم است به این نکته توجه شود که شرکت در انتخابات یک تکلیف جمعی است و رفتارهای ناهنجار فردی حقوق اجتماعی را ضایع می‌سازد؛ در ماجرای حضرت موسی و استادش با وجودی که حضرت به مقام استاد واقف بود اما هنگام سوراخ کردن کشتی چون عملی نامعقول و غیر اخلاقی جلوه می‌کرد بر او اعتراض نموده فرمود آیا آن را سوراخ کردی که اهلش را غرق کنی؟! راستی که چه کار بدی انجام دادی!^۴ در این بیان حضرت موسی رفتار فردی، که موجب ضایع شدن حقوق جمعی باشد عقلا و شرعا محکوم شده است؛ به این جهت افرادی که در حوزه های اجتماعی مواضع شخصی اتخاذ می‌کنند و به فکر منافع جامعه نیستند فقط حق شخصی خود را ضایع نمی‌کنند بلکه حق جامعه را تضییع نموده‌اند.

تکالیف اجتماعی در قرآن

همچنان که پیشتر گفته شد از منظر اسلام همه افراد در برابر جامعه مسئول هستند و باید به وظایف اجتماعی خود عمل کنند؛ در جای جای قرآن کریم به مسئولیت‌های اجتماعی توجه شده است که در اینجا به چند اصل مهم از آن می‌پردازیم.

۱- اخلاق تبلیغ انتخاباتی

در آیه مبارکه می‌فرماید: «وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»^۵ توصیه افراد به حق و حقیقت و صبر بر مسیر حق از وظایف هر فردی می‌باشد و مومنین نمی‌توانند نسبت به جریان یافتن حق در جامعه بی تفاوت باشند از این رو یکی از وظایف مردم در امر انتخابات مانند تمام شوون زندگی رعایت اخلاق است، اخلاقی که موجب می‌گردد افراد فارغ از دلبستگی های حزبی و شخصی و تنها با توجه به صلاحیت کاندیدها بر اساس معیارهای جامعه اسلامی - ایرانی نسبت به تبلیغ و توصیه ایشان به دیگران اقدام نمایند.

۳- شوری؛ ۳۸.

۴- کهف؛ ۷۱.

۵- العصر؛ ۳.

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در رابطه با اهمیت توأسی در جامعه می فرماید: «چنانچه توأسی به صبر و توأسی به حق و بصیرت در جامعه وجود داشته باشد، این جامعه به آسانی دستخوش تحرکات دشمن نخواهد شد؛ اما اگر چنانچه این جریان توأسی که زنجیره‌ی محافظت مؤمنان است، قطع بشود قطعاً خسارت خواهد رسید: إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ...»^۶.

مردم باید در تبلیغ کاندیدای مورد نظرشان اخلاق اسلامی را رعایت کنند و همدیگر را به رعایت آن توصیه نمایند و از ناسزاگویی به رقبای پرهیز نمایند، همچنان که خداوند در قرآن، مومنین را از دشنام دادن به مشرکین منع نموده و علت آن را مقابله به مثل آنها دانسته است که اگر شما دشنام بدهید آنها هم دشنام خواهند داد^۷ و این زنجیره‌ای از بی اخلاقی را در جامعه گسترش می دهد؛ بنابراین رعایت اخلاق انتخاباتی بسیار مهم است.

توصیه به صبر نیز جایگاه خاصی دارد و لازم است مردم یکدیگر را به صبر در برابر سختی‌ها و مشکلات توصیه نمایند و به دور از هیجان، نسبت به انتخاب نامزد اصلح اقدام نمایند چرا که استرس و عجله برای پایان یافتن مشکلات جاری موجب می گردد افراد بدون توجه به معیارها فریب شعارهای پوچ تبلیغاتی را خورده و در انتخاب اصلح دچار اشتباه شوند.

۲- اخلاق مناظره و نقد رقیب

دومین مسئولیت اجتماعی افراد که در قرآن ذکر شده است دعوت دیگران به راه راست با استفاده از حکمت و اندرز است خداوند در این مورد می فرماید: «أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ»^۸ رقبای انتخاباتی حق ندارند از هر روشی برای پیشبرد اهدافشان استفاده کنند؛ بلکه باید با بیان برنامه‌هایشان اگر نقدی به برنامه‌های سایر کاندیداها دارند آن را مودبانه بیان نمایند.

تخریب رقیب و تهمت زدن به او کار درستی نیست در قرآن می فرماید: «تَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ»^۹؛ با دهان خود سخنی می گفتید که به آن یقین نداشتید؛ و آن

۶- همان؛ ۲.

۷- بیانات در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید مبعث؛ ۱۳۹۹/۱۲/۲۱.

۸- انعام؛ ۱۰۸.

۹- نحل؛ ۱۲۵.

۱۰- نور؛ ۱۵.

را کوچک می‌پنداشتید در حالی که نزد خداوند بزرگ است!» در این آیه خداوند کسانی را که از تهمت زدن برای پیشبرد اهداف خود استفاده می‌کنند نکوهش فرموده و آن را گناه بزرگی بشمار می‌آورد.

۳- اخلاق انتخاب

سومین مسئولیت اجتماعی در قرآن مشاوره دادن و مشورت گرفتن است که البته باید تخصصی باشد و افراد نباید در زمینه‌ای که اطلاع ندارند مبادرت به مشورت دادن نمایند؛ مشورت دادن افراد نامدار که در زمینه‌های دیگری تخصص دارند مانند فوتبالیست‌ها یا بازیگران و هنرمندان تبعات ویرانگری داشته است که در دهه اخیر شاهد آن بوده‌ایم، در قرآن به پیامبر(ص) امر می‌فرماید: «وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ»؛ با ایشان در کار جنگ مشورت نما» نمی‌فرماید در هر زمینه‌ای بلکه مشورت را در زمینه‌ای خاص توصیه فرموده است، بنابر این مشورت کردن و مشورت دادن در حیطه تخصصی از وظایف افراد در جامعه است؛ لذا بر مردم لازم است برای آشنا شدن با کاندیداها و برنامه‌هایشان از مشورت افراد خبره، مطلع و با ایمان استفاده نمایند.

مقام معظم رهبری می‌فرماید: «اگر می‌توانیم یک چنین افرادی (نامزد اصلح) را بشناسیم، که بهشان رأی می‌دهیم؛ اگر نشناختیم، از آدم‌های بصیر و مورد اعتماد استفاده کنیم. کسی نگوید که خیلی خوب، شرایط نامزد انتخاباتی، اینها باید باشد، من که نمی‌شناسم، نمی‌دانم، پس بنابراین بهتر است که رأی ندهم؛ نه، حتماً رأی بدهید، منتها به افراد بصیر، به افراد مورد اعتماد، به کسانی که انسان بتواند به این‌ها اطمینان بکند مراجعه کنید»^{۱۲}

از آسیب‌هایی که در انتخابات‌های پیشین شاهد بوده‌ایم مشورت نکردن مردم با افراد آگاه بوده است که موجب گردید افراد از روی احساسات و هیجانات و ملاک‌های سطحی و با توجه به شعارهای پوچ انتخاباتی نسبت به انتخاب نامزدها اقدام نمایند که حاصل آن مشکلات عدیده‌ای بوده است که در درجه اول مردم را دچار بحران نموده است؛ لذا بلوغ انتخاباتی مردم پس از سابقه نسبتاً طولانی مردم سالاری در کشور ثابت کرده است که برای انتخاب صحیح باید به متخصص امین مراجعه نمایند.

۱۱- آل عمران؛ ۱۵۹.

۱۲- در دیدار با اقشار مختلف مردم؛ ۱۳۹۸/۱۱/۱۶.

۴- اخلاق مشارکت

چهارمین مسئولیت اجتماعی همکاری و تعاون است که می فرماید: «تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَكُلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»^{۱۳}؛ در نیکوکاری و پرهیزگاری با یکدیگر همکاری کنید و در گناه و تعدی دستیار هم نشوید»

در این آیه مشارکت مردم در کار خیر مورد تاکید قرار گرفته است؛ آیا می توان کار خیری مهم تر از انتخابات تصور نمود؟ انتخاباتی که سرنوشت چند ساله همه مردم و حتی کشور به آن بستگی دارد؛ در طول بیش از ۴۰ سالی که از انقلاب سپری شده است نتیجه انتخاب‌های خود را دیده و افراد مختلف با افکار متفاوت را بر کرسی ریاست نشانده‌ایم اما فارغ از نتیجه که رضایت بخش بوده یا نبوده است صرف حضور و مشارکت مردم تاثیر بسیار بزرگی بر سرنوشت کشور داشته به نحوی که دشمنان را از دست اندازی به کشورمان مایوس نموده است؛ مشارکت بالای مردم در تعیین سرنوشت کشور بسیار حائز اهمیت بوده و این پیام را به دشمنان مخابره نموده است که مردم ایران اجازه تعدی و دخالت به بیگانگان را نخواهند داد.

ملاک‌های انتخاب

پس از آن که روشن شد انسان در قبال جامعه مکلف است و باید به وظایف اجتماعی خود عمل نماید و انتخابات یکی از شئون اجتماعی است که افراد برای تعیین سرنوشت خود، جامعه و کشورشان لاجرم باید در آن مشارکت نمایند، حال لازم است ملاک‌های انتخاب را نیز بررسی نماییم.

۱- ملاک‌های قرآنی

در قرآن کریم برای انتخاب افراد ملاک‌هایی ذکر شده است که می تواند به عنوان اصل کلی برای احراز صلاحیت در نظر گرفته شود.

الف- حفیظ و علیم: حضرت یوسف پس از تعبیر خواب ملک مصر خود را کاندیدای سمت خزانه داری مصر نمود که به آن عزیز مصر می گفتند؛ در قرآن به نقل از حضرت یوسف می فرماید: «قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ»؛ مرا سرپرست خزائن سرزمین (مصر) قرار ده، که نگهدارنده

۱۳- مائده؛ ۲.

و آگاهم^{۱۴}؛ حضرت برای معرفی خویش به دو صفت در خود اشاره فرمود که حفیظ و علیم است؛ در لغت عرب وزن فعلی مربوط به صفت مشبیه است و در آن مبالغه وجود دارد یعنی بسیار حافظ و بسیار عالم.

با توجه به آیه فوق در می یابیم که حافظ بودن یکی از صفات مهم یک مسئول است، کسی که حافظ منافع کشور و مردم باشد و حاضر نشود منافع کشور را در قبال مسائل حقیر معامله کند، کسی که به آرمان های نظام و انقلاب باور داشته باشد و حافظ خون شهدایی باشد که برای حفظ این آرمان ها جان خود را در طبق اخلاص گذاشتند، لذا وجود این شاخصه در کاندیداهای ریاست جمهوری بسیار حائز اهمیت می باشد.

صفت دوم علیم بودن است، کسی که طالب یک مسئولیتی است ابتدا باید جایگاه این مسئولیت را بشناسد و سپس در خود اندیشه کند که آیا یارای پذیرش آن مسئولیت را دارد یا خیر؛ در حله سوم باید نسبت به حیطه آن مسئولیت و وظایف و اختیاراتش آگاهی داشته باشد به طوری که با دید روشن به آن ورود کند نه این که پس از پذیرش معلوم شود که احاطه ای بر حوزه مسئولیتش نداشته است، لذا حضرت این صفت را برای خود ذکر می کند که اگر آن را به من بسپارید نسبت به انجامش دانش کافی دارم و می توانم به نحو احسن آن را انجام دهم و تاریخ نیز گواه حسن انجام کار ایشان است.

ب- قوی و امین: در ماجرای فرار حضرت موسی(ع) از مصر، وی با دختران حضرت شعیب(ع) مواجه می شود که برای آب دادن به گوسفندانشان نیاز به کمک داشتند و حضرت به این کار مبادرت می ورزند، سپس دختران حضرت شعیب(ع) او را به خانه دعوت کردند تا با پدرشان برای استخدام وی صحبت کنند، در قرآن می فرماید: «قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبْتَ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ^{۱۵}؛ یکی از دو دختر گفت: پدرم! او را استخدام کن، زیرا بهترین کسی را که می توانی استخدام کنی آن کسی است که قوی و امین باشد» در این آیه دو شاخصه و ملاک مهم در شایستگی فرد برای انتخاب عنوان می گردد.

۱۴- یوسف؛ ۵۵.

۱۵- قصص؛ ۲۶.

قوی بودن علاوه بر بعد جسمانی بر بعد روحی و روانی هم اطلاق می گردد و منظور دارای قوه و توان است که اصطلاحاً به فرد دارای آن توانمند می گوئیم.

هر فردی که برای مسئولیتی انتخاب می شود لازم است که توانایی لازم برای انجام آن کار را داشته باشد، همچنان که برای ثبت نام شرایط سنی و سلامتی جسمی کاندیدا در نظر گرفته شده است توانمندی وی در عرصه اجرای وظایف و تکالیف حیطه مسئولیت هم لازم می باشد.

ضمن این که برای اخذ مسئولیت در ایران اسلامی که دشمنان بزرگی دارد، قوت و استواری مسئولین در برابر تهدیدها، مشکلات و ناملایمات، شرط مهمی است.

فرد تنبل و کسل یا کسی که در برابر ناملایمات و مشکلات و پیچیدگی ها درمانده می شود و نمی تواند راهکاری برای برون رفت ارائه نماید از قوت کافی برای گرفتن مسئولیت های مهم برخوردار نیست و نباید برای سمت های مهم انتخاب شود، یا فردی که رفاه طلب و خوش گذران است و فارغ از مشکلات مردم بیشتر زمان خود را به امور شخصی و خانوادگی می پردازد فرد مناسبی برای مسئولیت های مهم نیست چرا که قوت خود را صرف امور دیگر می کند.

امین بودن ویژگی دیگری است که در این آیه بیان شده است، مسلماً وقتی مسئولیت یک کشور و سرنوشت مردمش را به کسی می سپاریم باید آن فرد امین برای این مسئولیت باشد و نسبت به داشته های مردم اعم از مالی، فرهنگی و اجتماعی حساسیت لازم را داشته باشد و به این داشته ها به چشم حقارت نگاه نکند و یا آن را در معرض نابودی و تعرض قرار ندهد.

ایران کشوری است با هزاران سال سابقه تمدنی که مردمان آن پس از تجربه هزاران سال استبداد به سیستم حاکمیت مردم سالاری بومی شده دست یافته اند، مردم سالاری بر مبنای ایرانیست و اسلامیت شیعی که برای آن از ابتدای مشروطه جنگیده اند و خون های بسیاری را تقدیم داشته اند؛ فرد منتخب باید امین دست آوردهای این مردم باشد.

۲- ملاک های روایی

در علم رجال و درایه و در مبحث تعادل و ترجیح ملاک هایی برای ترجیح یکی از دو نقل متعارض بیان شده است که در اینجا ملاک های مذکور در یکی از روایات را بیان می نمایم.

طبق این روایت^{۱۶} عمر بن حنظله خدمت امام صادق(ع) رسیده و سوال می کند که اگر میان دو حاکم شرع مردد شدم چه کنم و امام(ع) می فرمایند به فرد عادل تر، صادق تر، فقیه تر و با تقوا تر مراجعه نما؛ طبق این روایت بر فرض این که میان دو فرد که عالم هستند تردید وجود داشته باشد باید ملاکات مذکور مورد بررسی قرار گیرد و هر کدام که در این شاخصه ها امتیاز بیشتری داشت انتخاب گردد. این ملاکات از اهمیت بسیاری برخوردار هستند که وجودشان در یک فرد می تواند شایستگی او را اثبات نماید.

عدالت: صفت بسیار بزرگی است که در تعریف آن گفته اند قرار دادن هر چیز در جای خود، اگر کسی متصف بر این صفت باشد شایسته گزین خواهد بود و افراد را بر طبق شایستگی که دارند در مسئولیت های مختلف خواهد گمارد و ملاکات شخصی و جناحی را کنار می نهد.

شخص عادل حق هر کسی را به او می دهد و این گونه نیست که اداره جامعه به نحوی گردد که فاصله طبقاتی ایجاد شود و عده ای از امکانات بیت المال بیشتر استفاده کنند و عده ای دیگر هیچ بهره ای از آن نداشته باشند.

شخص عادل فرصت ها را هم به اندازه ظرفیت افراد تقسیم می کند و اینگونه نیست که رابطه بازی و پارتی بازی بهترین فرصت ها را برای یک قشر یا یک طبقه خاص قبضه نماید.

عدالت صفتی است که در انسان نسبی است و هرچه نسبت آن در یک مسئول بیشتر باشد صلاحیت او در آن پست و مقام بیشتر خواهد بود لذا امام(ع) این شاخصه را در اول قرار دادند.

صداقت: دومین ملاکی که امام(ع) بیان می دارند صداقت است، ویژگی ای که متأسفانه در اهل سیاست کمتر دیده می شود و لزوم آن در جامعه ما بسیار احساس می شود چرا که مردم از دروغگویی مسئولین و وعده های دروغی که می دهند کلافه شده اند؛ مسئولی که با مردم خود صادق نباشد هرگز نمی تواند برای آنها خدمت کند، ضمن این که دروغ گفتن نشانه ضعف است که دروغگو سعی میکند ضعف خود را با آن پنهان نماید؛ لذا جامعه باید به درجه ای از بلوغ سیاسی برسد که صادق را از غیر صادق شناخته و به کاذب فرصت گرفتن پست های حساس را ندهد.

تفقه: سومین شاخصه ای که امام(ع) بیان فرموده تفقه است که به معنای دین شناسی می باشد؛ فردی که دین شناس نباشد و از مبانی و اهداف دین آگاهی نداشته باشد قطعاً نمی تواند در جامعه ایمانی کارکرد مناسبی داشته باشد؛ لذا بر کسی که می خواهد در نظام اسلامی بر کرسی ریاست جمهوری تکیه بزند لازم است تا نسبت به مبانی دینی آگاهی کافی داشته باشد.

تقوا: همه موارد مذکور از اهمیت بسیاری برخوردار هستند تقوا نیز در سطح آنها بوده و اهمیت بسیاری دارد چه آن که مسئولی که خدا ترس نباشد، مسئولی که به روز جزا و پاسخ دادن در محکمه الهی باور نداشته باشد ممکن است هر اقدام ضد بشری و ضد دینی را مرتکب شود حال به صورت علنی یا مخفیانه؛ از این رو خوف الهی باعث می شود فرد پیش از انجام هر عملی نسبت به عواقب اخروی آن اندیشه نماید. قطعاً کسانی که اختلاس می کنند یا حق زبردستان و مردم را پایمال می نمایند و در حق ضعیفان ظلم روا می دارند از تقوا بهره ای ندارند و الا ترس از روز جزا مانع از اقداماتشان می شد.

تقابل با نظر دشمن: در ادامه این روایت پیگیری عمر بن حنظله موجب می گردد امام(ع) ملاک بسیار با اهمیتی را بیان نمایند و آن مخالفت با نظر دشمن است چرا که دشمن هرگز صلاح و مصلحت ما را نمی خواهد و هر آنچه انجام می دهد نهایتاً به ضرر ما است.

پیشنهادات و نظرات رسانه هایی که از سوی کشورهای معاند پشتیبانی می شوند با توجه به این ملاک نه تنها باید کنار گذاشته شوند بلکه باید مخالف آن عمل شود؛ یعنی اگر رسانه معاند یک کاندید را مورد تایید قرار داد و در تبلیغ او کوشید باید در صلاحیت وی تردید نماییم و تحقیق کنیم که این فرد کدام خواسته دشمن را برآورده می سازد که در تلاش هستند او را بر کرسی بنشانند.

بصیرت در انتخاب

بصیرت صفتی است که وجود آن انسان را از فریفته شدن باز می دارد؛ علی علیه السلام می فرماید: «إِنَّ مَعِيَ كَبِيرَتِي مَا لَبَسْتُ عَلَى نَفْسِي وَلَا لَبَسَ عَلَيَّ»؛ من آگاهی و بصیرت خود را همراه دارم، نه حقیقت را بر خود مشتبه ساخته ام و نه دیگری بر من مشتبه ساخته است».

بصیرت اصطلاح پر کاربردی در سخنان امیرالمومنین علی علیه السلام است که دلیل آن مواجهه حضرت با فتنه های داخلی بود که اغلب ریشه در بی بصیرتی خواص و جهالت عوام داشت؛ لذا حضرت تلاش می فرمودند که مردم را به آگاهی لازم برسانند تا خود بتوانند حق و ناحق را از هم تشخیص دهند و در واقع ترازویی برای سنجش امور داشته باشند.

حضرت در تعریف بصیرت می فرمایند: « فَأِنَّمَا الْبَصِيرُ مَنْ سَمِعَ فَتَفَكَّرَ وَنَظَرَ فَأَبْصَرَ وَانْتَفَعَ بِالْعِبَرِ ثُمَّ سَلَكَ جَدِّدًا وَاضِحًا يَتَجَنَّبُ فِيهِ الصَّرْعَةَ فِي الْمَهَاوِي وَالضَّلَالَةَ فِي الْمَغَاوِي^{۱۸}؛ بصیر کسی است که از پی شنیدن بیندیشد و با هر نگاه، بینش نو یابد و از عبرت ها همواره سود برد، و سپس در راهی روشن و هموار به پیش رود و خویشتن خویش را از سقوط در پرتگاه ها و گمراهی در کژ راهه ها و بیغوله ها نگاه دارد؛ مشکل روز جامعه ما نبود بصیرت به همین معنایی است که امام(ع) فرمودند، مردم سالاری سالم ترین نظامی است که در عصر غیبت می توان تصور کرد اما به دلیل اتکا به آرای مردمی دارای نقطه ضعف های مهمی است که تنها بصیرت می تواند آن نقاط را پوشش دهد و الا کاندیداهای غیر اصلح می توانند با سوء استفاده از بی بصیرتی جامعه آرا را به خود جلب نموده و هدایت جامعه را در دست بگیرند.

مقام معظم رهبری(مدظله العالی) که همچون دوره امام علی علیه السلام با فتنه های داخلی مواجه بوده اند همواره بر بصیرت افزایی در جامعه تاکید فرموده و آن را اصلی مهم در انتخاب مسئولین دانسته اند. ایشان در اهمیت بصیرت می فرمایند: «اگر ما بصیرت نداشته باشیم، اگر ما بینش درست، چشم باز، هوشیاری لازم نداشته باشیم، نه درست منافع حقیقی مان را تشخیص می دهیم، نه درست راه رسیدن به این منافع را تشخیص می دهیم، نه درست آدمی را که باید این بار بزرگ را بر دوش بگیرد، می شناسیم. وقتی بصیرت نبود مثل انسانی است که چشم ندارد، راه را نمی بیند؛ بصیرت برای یک کشور، یک ملت و آحاد یک مجموعه، به این اهمیت است^{۱۹}».

همچنان که رهبر معظم انقلاب(مدظله العالی) فرمودند بدون بصیرت شناخت منافع و راه رسیدن به آن قابل تشخیص نخواهد بود، شناسایی فرد اصلح برای به دوش گرفتن مسئولیت نیز محقق نخواهد شد.

۱۸- نهج البلاغه؛ خطبه ۱۵۳.

۱۹- بیانات در مراسم دانش آموزی دانشجویان دانشگاه های افسری ارتش؛ ۱۳۹۸/۸/۸.

امیرالمومنین علیه السلام می فرماید: «وَلَا يَحْمِلُ هَذَا الْعَلَمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصَرِ وَالصَّبْرِ وَالْعِلْمِ بِمَوَاضِعِ الْحَقِّ»^{۲۰}؛ این پرچم را جز افراد بصیر، با استقامت و آگاه به موارد حق بر دوش نمی کشند» بر اساس این فرمایش، یکی از خصوصیات کسانی که علم حق را به دوش می کشند داشتن بصیرت است. همواره خواست خداوند و تلاش انبیاء و اولیاء الهی بر آن بوده است تا جامعه را بیدار کنند و این به آن معناست که روزی چنین اتفاقی خواهد افتاد و انسان ها به شناخت لازم خواهند رسید؛ در واقع عصر ظهور عصر بیداری جوامع بشری است، دوره ای است که انسان بعد از آزمودن مسیرهای مختلف به بلوغ فکری رسیده است و با تحلیل خود تحت رهبری امام زمان (عج) خواهد توانست درست و غلط را تشخیص دهد و برای اولین بار عدالت را جاری سازد.

انجام اصلاحات؛ انگیزه حضور

غرض اصلی افراد از شرکت در انتخابات یا تثبیت وضع موجود و رای دادن به گروه حاکم است و یا این که خواهان تغییر و اصلاح در امور هستند.

در شرایط کنونی کشور، اکثریت مردم خواهان تغییر و اصلاح هستند چه آن که مشکلات کنونی که ریشه در سیاست های غلط مجریان داشته است فشار بسیاری بر مردم وارد نموده که تداوم این شرایط قابل تحمل نیست.

اما باید توجه داشته باشیم که فریب نخورده و به هر ادعای اصلاحی پاسخ مثبت ندهیم چه آن که بسیاری از جناح های سیاسی مقصودشان از ایجاد اصلاحات، حقیقی نبوده و در تلاش هستند نوع نگاه سیاسی خود را تحت این عنوان القاء نموده و آرای مردم را کسب نمایند؛ خداوند در قرآن کریم در مورد این افراد می فرماید: «وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لِمَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ»^{۲۱}؛ و چون به آنان گفته شود در زمین فساد مکنید می گویند ما خود اصلاحگریم». یعنی به تائید قرآن همواره در طول تاریخ بوده اند کسانی که در جامعه فساد می کرده اند اما خود را اصلاح گر معرفی می نمودند و این در حالیست که اصلاحگران واقعی انبیاء الهی بودند که با فساد و ظلم مبارزه می کردند؛ حضرت هود خطاب به مردم فرمود: «وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكُمْ إِلَىٰ مَا أَنهَأَكُم عَنْهُ إِنَّ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ»^{۲۲}؛ من هرگز

۲۰- نهج البلاغه؛ خطبه ۱۷۳.

۲۱- بقره؛ ۱۱.

۲۲- هود؛ ۸۸.

نمی‌خواهم چیزی که شما را از آن باز می‌دارم، خودم مرتکب شوم! من جز اصلاح نمی‌خواهم!»؛ در این آیه علاوه بر این که انبیاء اصلاح‌گر واقعی معرفی می‌شوند، یکی از مهم‌ترین ملاک‌ها در اصلاح جامعه بیان می‌شود، حضرت هود خود را اصلاح‌گر می‌نامد و می‌فرماید هرگز کاری را که شما را از آن نهی می‌کنم مرتکب نخواهم شد؛ اصلاح واقعی زمانی رخ خواهد داد که مسئولی بر سر کار بیاید که خود عامل باشد، نه این که مردم را به تحمل مشکلات دعوت کند و خود بی‌مبالاتی نماید، اگر مردم در سختی قرار گرفتند او نیز باید سختی را لمس کند و الا ادعای اصلاح کار ساده‌ای است که سالهاست عده‌ای از قبیل آن ارتزاق می‌نمایند.

جمع بندی

قرآن بر وجود مسئولیت‌ها و تکالیف اجتماعی صحنه گذاشته است بنابراین مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و انتخابات که در راس آن است، واجب شرعی، عقلی و جمعی می‌باشد و بی‌تفاوتی نسبت به سرنوشت جامعه و کشور، عملی ناهنجار و گناه محسوب می‌شود.

اکنون برای داشتن ایرانی آباد، مستقل و قدرتمند و استمرار عزت و امنیت آن، لازم است با رعایت اخلاق در انتخابات شرکت کرده و با انتخاب کاندیدای اصلح بر اساس ملاک‌ها و معیارهای مطابق با ارزش‌های اسلامی در حفظ و ارتقاء نظام مقدس جمهوری اسلامی تلاش کنیم و باید توجه داشت که بلوغ مردم سالاری دینی در بصیرت تبلور می‌یابد و بصیرت مانع از انتخاب با معیار غلط یا بر اساس شعارهای واهی خواهد شد.

دفتر مطالعات، پژوهش‌ها و ارتباطات حوزوی

مرکز رسیدگی به امور مساجد

خرداد ۱۴۰۰